

Resultaten verantwoordingsonderzoek 2018

Ministerie van Algemene Zaken (III)

Rapport bij het jaarverslag

2019

Resultaten verantwoordingsonderzoek 2018 Ministerie van Algemene Zaken (III)

Rapport bij het jaarverslag

Vooraf

De Algemene Rekenkamer doet ieder jaar onderzoek naar de verantwoording die ministers in hun jaarverslagen afleggen over hun bestedingen, hun bedrijfsvoering en hun beleid.

Onze centrale vragen in dit jaarlijkse ‘verantwoordingsonderzoek’ zijn:

- Is het geld in het afgelopen jaar besteed volgens de regels?
- Waren de zaken op het departement goed geregeld?
- Heeft het gevoerde beleid de gewenste resultaten opgeleverd?

Op basis van deze vragen beschrijven wij per begrotingshoofdstuk of de verantwoordelijke ministers hun zaken op orde hebben. Vanuit onze wettelijke taak geven wij daarbij ook oordelen over de financiële informatie en de totstandkoming van de beleids- en bedrijfsvoeringsinformatie in de jaarverslagen van de ministers en over de kwaliteit van de bedrijfsvoering zelf. Met een verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer kunnen de Staten-Generaal per begrotingshoofdstuk decharge verlenen aan de minister.

Dit rapport heeft betrekking op het *Jaarverslag 2018* van begrotingshoofdstuk III van het Ministerie van Algemene Zaken.

Onze overige publicaties in het kader van het verantwoordingsonderzoek 2018 vindt u op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek2018.

Hier vindt u ook ons rapport *Staat van de Rijksverantwoording 2018*. Hierin nemen wij de goedkeuring van de Rijksrekening op. Ook bevat deze publicatie een overkoepelende uiteenzetting over het Verantwoordingsonderzoek 2018.

Inhoud

1	Onze conclusies	5
2	Feiten en cijfers	7
3	Financiële informatie	9
3.1	Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie	9
4	Bedrijfsvoering	11
4.1	Ontwikkelingen in de bedrijfsvoering	11
4.2	Oordeel over de bedrijfsvoering	11
4.3	Onvolkomenheid	12
4.4	Oordeel over de totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie	14
5	Beleidsresultaten	15
5.1	Oordeel over de totstandkoming beleidsinformatie	15
6	Reactie minister-president en nawoord Algemene Rekenkamer	16
6.1	Reactie minister-president, minister van Algemene Zaken	16
6.2	Nawoord Algemene Rekenkamer	17
	Bijlage 1 – Overzicht fouten en onzekerheden Ministerie van Algemene Zaken 2018	18
	Bijlage 2 – Over het verantwoordingsonderzoek	20
	Bijlage 3 – Literatuur	22
	Bijlage 4 – Eindnoten	23

1 Onze conclusies

De minister-president, de minister van Algemene Zaken (AZ), is verantwoordelijk voor het algemene regeringsbeleid en de bevordering van de eenheid daarvan.

De financiële informatie in het *Jaarverslag 2018* van het Ministerie van Algemene Zaken voldoet op totaalniveau aan de daaraan te stellen eisen. Daarnaast hebben wij ook geen fouten gevonden die de tolerantiegrens op artikelniveau overschrijden.

Informatiebeveiliging

Vorig jaar constateerden we bij het Ministerie van Algemene Zaken dat er ten behoeve van de informatiebeveiliging relatief weinig gedocumenteerd en geformaliseerd wordt, waardoor de desbetreffende informatie persoonsafhankelijk is, dat kwalificeerden we als een aandachtspunt. We bevelen de minister van Algemene Zaken daarom aan formalisatie en documentatie inzake de informatiebeveiliging te versterken.

Wij zijn van mening dat het ministerie in 2018 onvoldoende voortgang heeft geboekt met het formaliseren en documenteren van het informatiebeveiligingsbeleid. Daarnaast heeft het Ministerie van Algemene Zaken drie van de vier onderzochte aandachtsgebieden van de Baseline Informatiebeveiliging Rijksdienst (BIR:2012) in onvoldoende mate geïmplementeerd. Wij constateren thans een onvolkomenheid in de informatiebeveiliging van het Ministerie van Algemene Zaken.

Verder in het rapport

In de volgende hoofdstukken werken we de conclusies verder uit:

- Hoofdstuk 2, 'Feiten en cijfers': hierin geven we een korte beschrijving van het Ministerie van Algemene Zaken en de omvang van het begrotingshoofdstuk waarover wij ons oordeel geven.
- Hoofdstuk 3, 'Financiële informatie': hierin geven wij ons oordeel over de financiële informatie in het *Jaarverslag 2018* van het Ministerie van Algemene Zaken. Wij hebben vastgesteld dat de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk is. Op artikelniveau is ons oordeel dat de financiële verantwoordingsinformatie rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk is en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.
- Hoofdstuk 4, 'Bedrijfsvoering': hierin geven wij ons oordeel over de bedrijfsvoering van het Ministerie van Algemene Zaken. In 2018 is er één onvolkomenheid geconstateerd.

- Hoofdstuk 5, 'Beleidsresultaten': hierin geven wij ons oordeel over de totstandkoming van de informatie die in het *Jaarverslag 2018* van het Ministerie van Algemene Zaken is opgenomen over het gevoerde beleid.
- Hoofdstuk 6, 'Reactie van de minister-president en nawoord Algemene Rekenkamer': hierin geven wij de reactie weer die wij op 25 april 2019 ontvingen van de minister-president, minister van Algemene Zaken.

2 Feiten en cijfers

Onder het begrotingshoofdstuk III vallen drie begrotingen met een eigen beheer-verantwoordelijkheid. Het gaat om:

- het Ministerie van AZ (IIIA);
- het Kabinet van de Koning (IIIB);
- de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (IIIC).

Het Ministerie van Algemene Zaken verzorgt ook de bedrijfsvoering van de begroting van de Koning (I). De uitgaven van het Kabinet van de Koning en de uitgaven van de RVD voor communicatie over het Koninklijk Huis worden doorbelast¹ aan de begroting van de Koning, zie begrotingshoofdstuk I, artikel 3.

Het Kabinet van de Koning (IIIB) heeft in 2018 uitgaven gedaan voor € 2,5 miljoen, is voor hetzelfde bedrag verplichtingen aangegaan en had € 2,5 miljoen aan ontvangsten. Bij de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (IIIC) waren de uitgaven en verplichtingen € 1,9 miljoen.

De uitgaven van hoofdstuk III beslaan 0,03% van de totale rijksuitgaven over 2018. Het Ministerie van Algemene Zaken heeft in 2018 uitgaven gedaan voor € 60,0 miljoen. Daarnaast zijn verplichtingen aangegaan voor € 60,0 miljoen. De ontvangsten bedroegen € 3,6 miljoen.

Tabel 1 Ministerie van Algemene Zaken (III) in cijfers in miljoenen € en fte's in aantallen

	2016	2017	2018
Verplichtingen	55,7	57,6	60,0
Uitgaven	55,7	57,6	60,0
Ontvangsten	4,1	3,8	3,6
Fte's	351	353	357

Het Ministerie van Algemene Zaken heeft een baten-lastenagentschap: de Dienst Publiek en Communicatie. De grootste taak van dit agentschap is het verzorgen van de overheids-communicatie van de rijksdienst². De baten bedroegen in 2018 € 108,2 miljoen, de lasten € 108,4 miljoen.

De uitgaven van het Ministerie van Algemene Zaken zijn directe bestedingen (bedragen in miljard €)

Figuur 1 Uitgaven Ministerie van Algemene Zaken in 2018

3 Financiële informatie

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van ons onderzoek naar de financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van het Ministerie van Algemene Zaken (IIIA), Kabinet van de Koning (IIIB) en de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (IIIC).

We geven in § 3.1 een oordeel over:

- de rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau;
- de rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau.

Op onze website (www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek2018) vindt u een totaaloverzicht van alle fouten en onzekerheden die wij hebben betrokken in onze oordeelsvorming en aantreffen in:

- Verplichtingen
- Uitgaven/ontvangsten
- Saldibalans
- Afgerekende voorschotten

Fouten en onzekerheden in de verplichtingen en in de uitgaven/ontvangsten staan in 3 afzonderlijke overzichten in bijlage 1.

3.1 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie

In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van het Ministerie van Algemene Zaken.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van het Ministerie van Algemene Zaken voldoet op totaalniveau aan de daaraan te stellen eisen. Daarnaast hebben we geen fouten gevonden die de tolerantiegrens op artikelniveau overschrijden.

3.1.1 Oordeel rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid financiële verantwoordingsinformatie

Wij hebben de rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie onderzocht.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van het Ministerie van Algemene Zaken is op totaalniveau rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen. Wij geven dit oordeel onder het voorbehoud dat de Staten-Generaal goedkeuring zullen verlenen aan de slotwetmutaties waarin alle geraamde uitgaven, verplichtingen en ontvangsten uit de begroting van het Ministerie van Algemene Zaken in overeenstemming zijn gebracht met de uiteindelijk gerealiseerde bedragen.

3.1.2 Oordeel rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau

Wij hebben ook op artikelniveau de rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie onderzocht.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van het Ministerie van Algemene Zaken is op artikelniveau rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.

4 Bedrijfsvoering

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van ons onderzoek naar de bedrijfsvoering van het Ministerie van Algemene Zaken. We staan stil bij enkele belangrijke ontwikkelingen in de bedrijfsvoering van het ministerie (§ 4.1). Aansluitend geven we een oordeel over de bedrijfsvoering (§ 4.2). In de daaropvolgende paragraaf beschrijven we de onvolkomenheid meer in detail. We sluiten dit hoofdstuk af met ons oordeel over de totstandkoming van de informatie over de bedrijfsvoering die de minister van Algemene Zaken in zijn jaarverslag verstrekt (§ 4.4).

4.1 Ontwikkelingen in de bedrijfsvoering

Renovatie Binnenhof

Vanwege de renovatie van het Binnenhof zal het Ministerie van Algemene Zaken tijdelijk verhuizen naar de omgeving van het Catshuis. De kosten van de verhuizing en de renovatie van het Binnenhof zijn door het Rijksvastgoedbedrijf geraamd op € 475 miljoen (prijspeil 2015).

Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten

In 2018 is de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (Wiv) in werking getreden. Op grond van deze wet heeft de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) extra taken gekregen. Hierdoor zijn de uitgaven van de CTIVD gestegen met 40 %. De CTIVD bestaat uit een afdeling toezicht en een afdeling klachtbehandeling.

4.2 Oordeel over de bedrijfsvoering

In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de bedrijfsvoering van het Ministerie van Algemene Zaken.

De door ons onderzochte onderdelen van de bedrijfsvoering van het Ministerie van Algemene Zaken voldeden in 2018 aan de gestelde eisen, met uitzondering van één onvolkomenheid.

Tabel 2 Onvolkomenheden bij het Ministerie van Algemene Zaken (IIIA)

Onderwerp	2016	2017	2018
Informatiebeveiliging			Onvolkomenheid

4.3 Onvolkomenheid

Belang van informatiebeveiliging

Na een aantal grootschalige incidenten omtrent de informatiebeveiliging is het belang van informatiebeveiliging bij veel organisaties doorgedrongen. De gevolgen van het ontbreken van een goede informatiebeveiliging kunnen grote impact hebben op de organisatie. Te denken valt hierbij aan het lekken van informatie of diefstal van informatie of digitale aanvallen door landen en andere, niet-statelijke actoren. Bij informatiebeveiliging gaat het om het beschermen van informatie die van belang is voor de organisatie en het beschermen van persoonsgegevens. Om dit soort incidenten te voorkomen heeft de Rijksoverheid een aantal basismaatregelen opgesteld: de BIR:2012 (Baseline Informatiebeveiliging Rijksdienst). Als een ministerie zijn informatievoorziening en IT inricht volgens de BIR:2012 (in opzet, bestaan en werking), moet dat voldoende garantie bieden dat het ministerie zijn eigen informatie en die van andere (op hun IT aangesloten) ministeries veilig (beschikbaar, integer en vertrouwelijk) behandelt.

Aanpak onderzoek informatiebeveiliging

In het verantwoordingsonderzoek over 2017 hebben we bij verschillende ministeries en de Staten-Generaal tekortkomingen geconstateerd in de informatiebeveiliging. We hebben toen de sturing op informatiebeveiliging en de beveiligingsmaatregelen voor 2 kritieke systemen onderzocht.

Dit jaar zijn wij, in navolging van de Auditdienst Rijk, gestart met het toepassen van het volwassenheidsmodel voor informatiebeveiliging van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA 2018). Wij hebben evenals in eerdere jaren getoetst aan de BIR:2012. Het volwassenheidsmodel is bedoeld als groeimodel. In dit model heeft de NBA een koppeling gemaakt tussen de 15 aandachtsgebieden uit het volwassenheidsmodel en de bijbehorende normen uit de BIR:2012. Voor ons onderzoek hebben wij een selectie gemaakt van 4 aandachtsgebieden met de daarbij behorende BIR:2012 normen. Daarmee is het onderzoek breder van opzet dan voorgaande jaren.

In januari 2019 is de BIR:2017 in werking getreden voor nieuwe systemen. Deze moet in januari 2021 geïmplementeerd zijn voor alle systemen.

Beeld over 2018

Het Ministerie van Algemene Zaken houdt zich bezig met de coördinatie van het algemeen regeringsbeleid en van de overheidscommunicatie. Het betreft hier bijvoorbeeld de documenten van de Ministerraad of documenten vanuit de Europese Unie. Ook verzorgt het ministerie de voorlichting over het Koninklijk Huis. Deze processen worden ondersteund door informatiesystemen. Het is van belang om de beschikbaarheid, kwaliteit (integriteit) en vertrouwelijkheid van de informatie goed te beheersen, aangezien dit kwaliteitsaspecten van de informatiebeveiliging zijn.

Vorig jaar constateerden we bij het Ministerie van Algemene Zaken dat er ten behoeve van de informatiebeveiliging relatief weinig gedocumenteerd en geformaliseerd wordt, waardoor de desbetreffende informatie persoonsafhankelijk is. We bevelen de minister van Algemene Zaken daarom aan formalisatie en documentatie inzake de informatiebeveiliging te versterken.

Uit ons onderzoek blijkt dat het Ministerie van Algemene Zaken in 2018 verschillende inspanningen heeft verricht om documenten te formaliseren. Wij zien op het gebied van risicomangement dat de BIR:2012 in voldoende mate is geïmplementeerd. Er is een proces dat voorschrijft hoe er moet worden omgegaan met risico's omtrent de (informatie) systemen. Daarnaast worden risico's in kaart gebracht en wordt het senior management hierover ingelicht.

Wij constateren dat het Ministerie van Algemene Zaken op de 3 andere aandachtsgebieden de BIR:2012 onvoldoende heeft geïmplementeerd. Op het gebied van het bestuur van de informatiebeveiliging heeft het Ministerie van Algemene Zaken een strategie- en visiedocument gedefinieerd, die de gewenste organisatie en strategie in 2023 beschrijven. Deze is echter nog niet geformaliseerd. Het informatiebeveiligingsbeleid moet conform de BIR:2012 elke drie jaar worden herzien en vastgesteld. Het informatiebeveiligingsbeleid van het ministerie is weliswaar nog in gebruik, maar is langer dan 3 jaar geleden vastgesteld. Het Ministerie van Algemene Zaken voert wel periodieke beveiligingsaudits uit en rapporteert deze aan het lijnmanagement, zodat zij eventueel kunnen bijsturen.

Het is van belang om de rollen, taken en verantwoordelijkheden formeel vast te leggen zodat de continuïteit van de werkzaamheden niet in gevaar komt bij uitval van werknemers of bij in dienst treden van nieuwe werknemers. Door de beperkte omvang heeft het Ministerie van Algemene Zaken geen overzicht beschikbaar van de rollen, functies en verantwoordelijkheden van de verschillende functionarissen volgens de BIR:2012. Verder zijn de afspraken over de taken en verantwoordelijkheden niet goed vastgelegd.

Op het aandachtsgebied van het incidentmanagement zien we dat binnen het Ministerie van Algemene Zaken de belangrijkste incidenten periodiek gerapporteerd worden aan het senior management. Er is echter geen vastgestelde procedure om binnen de organisatie elkaar op effectieve wijze te informeren over kritische incidenten binnen de organisatie. Hierdoor ontstaat het risico dat incidenten niet bij de juiste functionarissen terecht komen, niet goed behandeld worden en er geen lering kan worden getrokken uit incidenten.

Conclusie en aanbevelingen

Het Ministerie van Algemene Zaken heeft op 3 van de door ons 4 onderzochte aandachtsgebieden de BIR:2012 in onvoldoende mate geïmplementeerd. Hoewel het ministerie zich zeer bewust is van het belang van informatiebeveiliging en daar ook naar handelt, brengt de informele aanpak bij het ministerie risico's met zich mee. Wij zijn van oordeel dat het ministerie in 2018 onvoldoende voortgang heeft geboekt met het formaliseren en documenteren van het informatiebeveiligingsbeleid.

Wij constateren een onvolkomenheid in de informatiebeveiliging en wij bevelen de minister van Algemene Zaken aan om op de aandachtsgebieden bestuur, organisatie en incidentmanagement verdere stappen te maken. Wij denken daarbij aan het actualiseren van het informatiebeveiligingsbeleid en het formaliseren van het missie- en visiedocument, het vastleggen van rollen, taken en verantwoordelijkheden van functionarissen en een procesbeschrijving waarin is opgenomen hoe er moet worden omgegaan met incidenten.

4.4 Oordeel over de totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie

Wij hebben de betrouwbaarheid van de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsinformatie in het jaarverslag onderzocht in aanvulling op ons oordeel over de bedrijfsvoering.

De bedrijfsvoeringsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van het Ministerie van Algemene Zaken is betrouwbaar tot stand gekomen en is niet strijdig met de financiële verantwoordingsinformatie.

Rijksbreed onderzoek bedrijfsvoeringsparagraaf

Wij hebben een kwalitatief onderzoek uitgevoerd naar de informatiewaarde van de bedrijfsvoeringsparagrafen zoals opgenomen in de departementale jaarverslagen. Daarbij hebben wij de focus gelegd op de teksten en paragrafen die een positieve bijdrage leveren aan de informatiewaarde en daarmee als 'good practice' kunnen worden beschouwd. In de Staat van de rijksverantwoording gaan wij nader in op de uitkomsten van het onderzoek naar de informatiewaarde van de bedrijfsvoeringsparagrafen.

5 Beleidsresultaten

Wij hebben onderzoek gedaan naar de informatie die de minister van Algemene Zaken in het *Jaarverslag 2018* van het begrotingshoofdstuk Algemene Zaken heeft opgenomen over het gevoerde beleid. We geven in dit hoofdstuk een oordeel over de totstandkoming van deze informatie.

5.1 Oordeel over de totstandkoming beleidsinformatie

Wij hebben de totstandkoming van de beleidsinformatie in het jaarverslag beoordeeld en gaan daarbij na of de beleidsinformatie in het jaarverslag ordelijk en controleerbaar tot stand is gekomen.

De beleidsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van het Ministerie van Algemene Zaken is betrouwbaar tot stand gekomen en is niet strijdig met de financiële verantwoordingsinformatie.

Zonder afbreuk te doen aan ons voorgaande oordeel voor het Ministerie van AZ als geheel bevelen wij aan een procesbeschrijving op te stellen voor het totstandkomingsproces van de doelmatigheidsindicatoren bij het agentschap Dienst Publiek en Communicatie.

6 Reactie minister-president en nawoord Algemene Rekenkamer

De minister-president, minister van Algemene Zaken, heeft op 25 april 2019 gereageerd op ons conceptrapport. Hieronder geven we zijn reactie weer. De reactie staat op www.rekenkamer.nl. We sluiten dit hoofdstuk af met ons nawoord.

6.1 Reactie minister-president, minister van Algemene Zaken

De minister-president, minister van Algemene Zaken schrijft:

“Met belangstelling heb ik kennis genomen van uw conceptrapport bij het *jaarverslag 2018* van het ministerie van Algemene Zaken, het Kabinet van de Koning en de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten.

Tot mijn genoegen constateert u dat de in het jaarverslag opgenomen financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk weergegeven is en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.

Daarnaast constateert u een onvolkomenheid omtrent het informatiebeveiligingsbeleid en heeft U nog een aanbeveling voor het Agentschap Dienst Publieke Communicatie.

U constateert terecht dat het ministerie van Algemene Zaken in 2018 zich zeer bewust is van het belang van informatiebeveiliging en daar ook naar handelt. Desalniettemin constateert u dat er ook sprake is van risico's als gevolg van een informele aanpak en kwalificeert u dit als een onvolkomenheid, omdat AZ onvoldoende voortgang heeft laten zien bij het formaliseren van beleid, bestuur en Organisatie, evenals bij het verbeteren van incidentmanagement. AZ erkent het belang van formalisatie en herkent de verbeterpunten, echter de kwalificatie onvolkomenheid vinden we zwaar in het licht van de vooruitgang die het ministerie heeft geboekt in 2018 en de verdere verbeteringen die in gang zijn gezet.

In 2018 zijn voorwaarden geschapen om de genoemde verbeteringen te kunnen uitvoeren en dit in te bedden in de Organisatie.

Verbeteren van de formalisering betreft een meerjarig traject, waarbij de benodigde cultuurverandering niet onderschat mag worden. Dit geldt ook voor het verbeteren van incidentmanagement. In 2018 is één geïntegreerde aanpak voor het managen van incidenten, escalaties en risico's geïntroduceerd die in de volgende jaren vruchten gaat afwerpen.

Het is onze verwachting dat AZ in 2019 wederom belangrijke stappen zet om de genoemde aandachtspunten te adresseren.

Verder beveelt u aan om een procesbeschrijving op te stellen voor het totstandkomingsproces van de doelmatigheidsindicatoren bij het Agentschap Dienst Publieke Communicatie. Deze aanbeveling zal worden opgevolgd.”

6.2 Nawoord Algemene Rekenkamer

De minister van Algemene Zaken vindt onze kwalificatie ten aanzien van de informatiebeveiliging op zijn ministerie met een onvolkomenheid zwaar in het licht van de vooruitgang die is geboekt.

Wij erkennen de vooruitgang die in 2018 bij het ministerie is geboekt. Tegelijkertijd voldoet de minister van Algemene Zaken op een flink aantal punten nog niet aan de BIR:2012. Dit is van belang gezien de aard van informatie die aanwezig is op het ministerie. De minister geeft in zijn reactie aan de genoemde verbeterpunten te herkennen en de formalisering van de informatiebeveiliging en het incidentmanagement te beschouwen als een meerjarig traject, waarbij tevens een cultuurverandering moet plaatsvinden. Wij moedigen de minister aan in 2019 verdere verbeteringen door te voeren zodat de informatiebeveiliging voldoet aan de gestelde eisen.

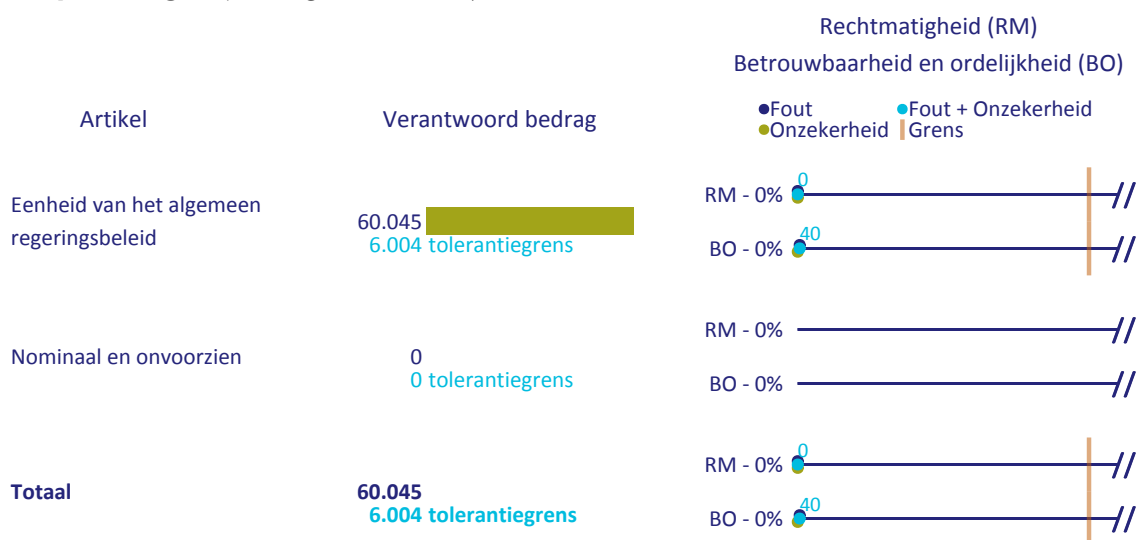
Bijlage 1

Overzicht fouten en onzekerheden Ministerie van Algemene Zaken 2018

In het overzicht 'fouten en onzekerheden' vermelden wij onze bevindingen op artikel-niveau ten behoeve van ons oordeel over de financiële informatie in het *Jaarverslag 2018* van het Ministerie van Algemene Zaken.

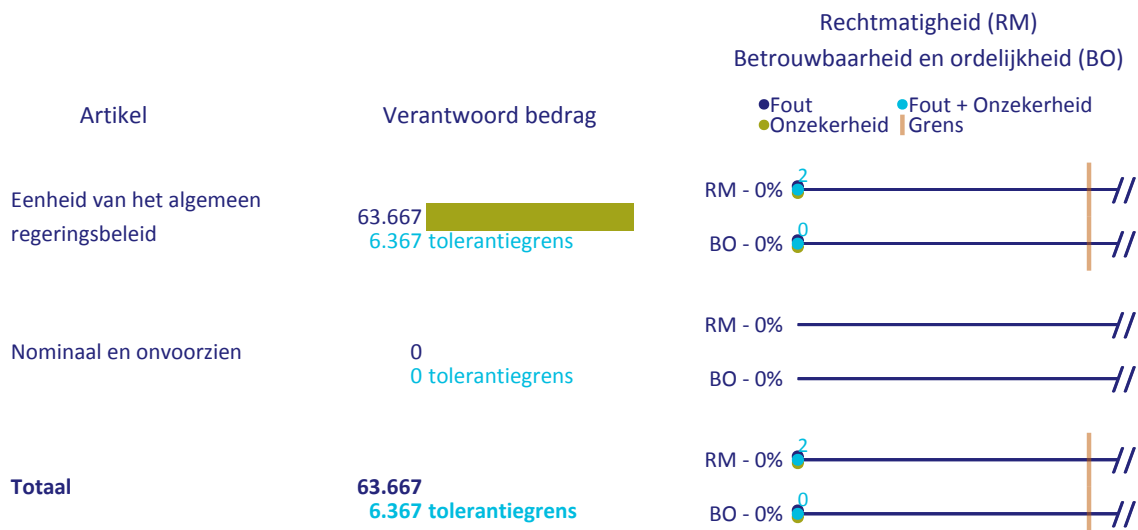
Algemene Zaken (IIIA)

Verplichtingen (bedragen x € 1.000)

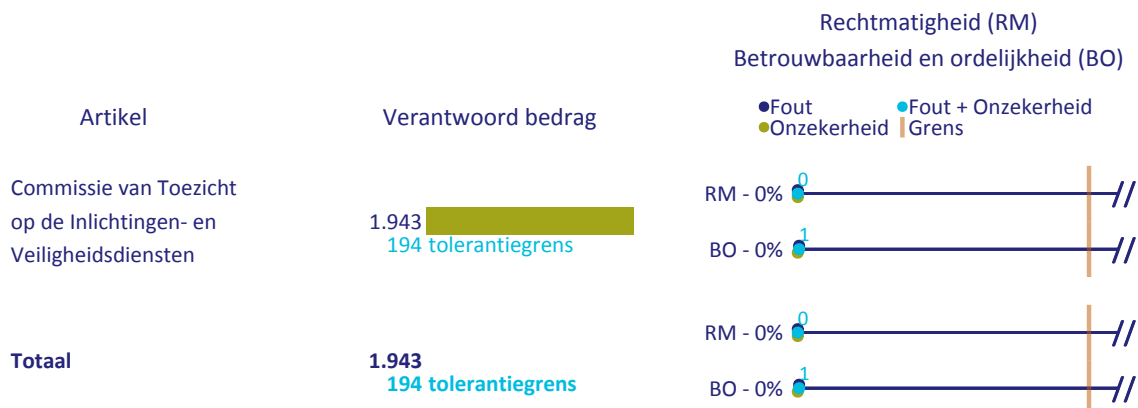
Algemene Zaken (IIIA)

Uitgaven en Ontvangsten (bedragen x € 1.000)

Commissie van Toezicht op de IVD (IIIC)

Verplichtingen (bedragen x € 1.000)

Bijlage 2

Over het verantwoordingsonderzoek

In ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek beoordelen wij de kwaliteit van de jaarverslagen die de ministers op Verantwoordingsdag aanbieden aan het parlement. Wij onderzoeken ook de kwaliteit van de bedrijfsvoering van de ministeries gedurende het begrotingsjaar. Het onderzoek resulteert in onze verklaring van goedkeuring bij de Rijksrekening en de saldibalans van het Rijk. Deze zijn opgenomen in het Financieel Jaarverslag van het Rijk. De taken en bevoegdheden van de Algemene Rekenkamer voor het verantwoordingsonderzoek liggen vast in de Grondwet en in de Comptabiliteitswet. Met een verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer kunnen de Staten-Generaal per begrotingshoofdstuk decharge verlenen aan de minister.

Onderzoek naar de jaarverslagen

Ons onderzoek naar de jaarverslagen is gericht op het vaststellen:

- of de financiële verantwoordingsinformatie betrouwbaar en ordelijk is en de financiële transacties rechtmatig zijn – dat wil zeggen in overeenstemming met de begrotingswetten en andere toepasselijke wettelijke regels;
- of de (niet-financiële) verantwoordingsinformatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering betrouwbaar tot stand gekomen is en niet in strijd is met de financiële informatie;
- of de inrichting van het jaarverslag voldoet aan de bepalingen uit de Comptabiliteitswet en de Rijksbegrotingsvoorschriften.

Bij het onderzoek naar de financiële informatie maken we gebruik van de internationale controlestandaarden voor rekenkamers (International Standards of Supreme Audit Institutions, 'ISSAIs'). Onze werkwijze is gebaseerd op risicoanalyse en we onderzoeken daarom niet iedere geldstroom tot in detail.

Wij verrichten zelf controlewerkzaamheden en maken waar mogelijk gebruik van de werkzaamheden van de Auditdienst Rijk die controleert ten behoeve van de minister. Met het oog op het budgetrecht van het parlement richten wij ons controlewerk zo in dat we over belangrijke fouten en onzekerheden niet alleen op jaarverslagniveau in totaal, maar ook per begrotingsartikel kunnen rapporteren. Om te kunnen bepalen wat wel en niet belangrijk is gebruiken we kwantitatieve en kwalitatieve tolerantiegrenzen. Voor de in het jaarverslag opgenomen informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering beoordelen wij of deze ordelijk en controleerbaar tot stand is gekomen.

Onderzoek naar de bedrijfsvoering

In ons onderzoek naar de bedrijfsvoering van de ministeries onderzoeken wij of het begrotingsbeheer, het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties van het Rijk voldoen aan de normen van doelmatigheid, rechtmatigheid, ordelijkheid, controleerbaarheid en betrouwbaarheid.

Omdat het niet mogelijk is alle relevante elementen van de bedrijfsvoering jaarlijks te toetsen, hebben we een meerjarige aanpak ontwikkeld. We richten ons daarbij vooral op de elementen die een rechtstreekse relatie hebben met de financiële informatie in de jaarverslagen. Minstens eens in de 3 jaar onderzoeken we alle belangrijke beheersmaatregelen ('key controls') van het financieel beheer. Als we vinden dat een onderdeel van de bedrijfsvoering onvoldoende beheerst verloopt, noemen wij dat een 'onvolkomenheid' of een 'ernstige onvolkomenheid'. In onze rapporten geven we niet alleen informatie over de onvolkomenheden, maar ook over belangrijke risico's en aandachtspunten.

Onderzoek naar beleidsinformatie

Wij doen jaarlijks onderzoek naar beleidsthema's. In het onderzoek gaat het vooral om de vraag of ministers erin slagen de belastingbetaler waar voor zijn geld te leveren, en of zij het parlement hierover voldoende informeren.

Wij onderzoeken:

- hoeveel geld er wordt besteed aan het beoogde doel;
- of voor dat geld de beloofde prestaties worden geleverd;
- in hoeverre het beoogde doel wordt bereikt met dit geld;
- of de Staten-Generaal in begroting, jaarverslag en andere kamerstukken voldoende informatie hebben gekregen.

Een uitgebreide methodologische verantwoording over ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek staat op onze website: www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek.

Bijlage 3

Literatuur

NBA (2016). *Handhaving volwassenheidsmodel informatiebeveiliging*. www.nba.nl

Bijlage 4

Eindnoten

De volgende tekstdelen zijn aangepast nadat het conceptrapport is aangeboden aan de minister van Algemene Zaken voor bestuurlijk hoor en wederhoor. Het gaat hier om feitelijke verbetering van de tekst in het rapport.

1. In het conceptrapport stond: “Het Ministerie van Algemene Zaken verzorgt ook de bedrijfsvoering van de begroting van de Koning (I). Deze uitgaven worden doorbelast aan de begroting van de Koning, zie begrotingshoofdstuk I, artikel 3.” Dit is niet een juiste weergave. Alleen de uitgaven van het Kabinet van de Koning en de uitgaven van de RVD voor communicatie over het Koninklijk Huis worden doorbelast. Dus niet uitgaven voor de bedrijfsvoering voor de begroting van de Koning.
2. In het conceptrapport stond: “De taak van de Dienst Publiek en Communicatie is het verzorgen van de informatievoorziening van de rijksoverheid.” Dit is niet juist, de taak van de Dienst Publiek en Communicatie is het verzorgen van de overheidscommunicatie door de rijksoverheid.

Voorlichting

Afdeling Communicatie
Postbus 20015
2500 EA Den Haag
telefoon (070) 342 44 00
voorlichting@rekenkamer.nl
www.rekenkamer.nl

Omslag

Ontwerp: Corps Ontwerpers
Foto: Corbis/Hollandse Hoogte

Den Haag, mei 2019